

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-55>

УДК 339: 331.556.4

ЦИФРОВА ТА ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ МІЖНАРОДНИХ МІГРАНТІВ В ПРИЙМАЮЧИХ КРАЇНАХ

DIGITAL AND FINANCIAL INCLUSION OF INTERNATIONAL MIGRANTS IN HOST COUNTRIES

Шепель Олександра Сергіївна

асистент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9200-9925>

Shepel Oleksandra

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Цифровізація призвела до розробки нових продуктів, платформ і послуг, а також підсилила попит трудових мігрантів до більшої кількості джерел інформації, навчальних ресурсів та онлайн-послуг. Цифровізація надає країнам можливість залучати кращих працівників з-за кордону, розгорнути портали електронного урядування та навчати громадян, щоб переконатися, що вони мають відповідні цифрові навички, щоб скористатися перевагами цифрової революції, що триває, визнаючи навички та кваліфікацію громадян третіх країн. У цій статті на прикладі конкретних країн проаналізовано тенденції щодо запровадження цифрових продуктів та послуг, які сприяють трудовій міграції та полегшують інклюзію мігрантів в суспільство приймаючої країни, виявлено переваги від переходу на онлайн-сервіси в державному секторі та під час переказу грошових коштів у країну походження, а також перешкоди для використання сучасних технологій мігрантами, висвітлено існуючі заходи і подальші рекомендації використання цифрових технологій та онлайн-послуг задля полегшення адаптації та інтеграції мігрантів у середовище приймаючих країн. Ефективна імплементація цифрових продуктів може підвищити ефективність державного сектору, пришвидшивши економічні процеси та зменшити час працівників, який вони використовують на бюрократичні процедури.

Ключові слова: інклюзія, трудові мігранти, міжнародна міграція, міграція, інтеграційна політика, діджиталізація, цифрові технології, ринок праці, канали переказу, міграційний капітал, грошові перекази, країни, що розвиваються, приймаючі країни, ЄС, Африка, сталий розвиток.

Digitization has spurred the creation of novel products, platforms, and services, fostering an increased demand for labor migrants seeking access to a broader spectrum of information sources, educational materials, and online services. Furthermore, digitization presents nations with opportunities to attract top-tier talent from overseas, implement e-government portals, and educate citizens to ensure they possess the requisite digital skills needed to harness the ongoing digital revolution, acknowledging the competencies and qualifications of individuals from third countries. Migration is a complex phenomenon that accompanies society. Since migration has a great influence on the economy, culture, politics and other aspects of social life, in the modern world it has become one of its most important components. Thanks to the development of technology and access to information, digitalization has changed migration processes, giving them new opportunities and challenges. Digital technologies play a key role in facilitating communication, access to information and services for migrants. Modern means of communication, such as messengers and social networks, not only help to keep in touch with loved ones, but also allow migrants to get useful information about their new place of residence. This article focuses on the trends in the introduction of digital products and services that facilitate labor migration and facilitate the inclusion of migrants in the host country's society. It delineates the benefits of transitioning to online services within the public sector and during the transfer of remittances to the country of origin. Additionally, the article sheds light on the challenges confronted by migrants in adopting contemporary technologies and deliberates on existing measures and further recommendations for utilizing digital technologies and online services to facilitate the adjustment and assimilation of migrants into host countries. The proficient implementation of digital products has the potential to augment the efficiency of the public sector, hasten economic processes, and curtail the time spent by employees on bureaucratic procedures.

Key words: inclusion, labor migrants, international migration, migration, integration policy, digitization, digital technologies, labor market, transfer channels, migration capital, remittances, developing countries, host countries, EU, Africa, sustainable development.

Постановка проблеми. Трудова міграція є однією з найпоширеніших форм мобільності, спричиненою постійно зростаючою хвилею цифровізації. Такі базові умови ринку праці, як нестача робочої сили (особливо в Західній Європі), триваюча глобалізація економіки та попит на гнучкі механізми спонукали до необхідності цифровізації. У свою чергу, широке впровадження цифрових інструментів, автоматизації та варіантів віддаленої роботи не лише розширило можливості для людей шукати роботу в різних регіонах, але й змінило динаміку, пов'язану з трудовою міграцією. В світлі вищезазначеного, дослідження цифрової інклюзії міжнародних мігрантів у приймаючих країнах постає актуальною проблемою для подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження цифрової інклюзії мігрантів охоплює праці наступних зарубіжних вчених, таких як: Е. Колуччі, С. Добсон, С. Лівінгстон, Б. Досоно, Л. Балдассар, Е. Кенні, С. Вільсон, А. Окаї, Р. Нзомо, Г. Ходгсон. До вітчизняних вчених, які досліджують питання діджиталізації в поєднанні з її впливом на полегшення інтеграції міжнародних мігрантів в суспільство, належать: М. Дубина, О. Гребіненко, Р. Заблоцька, Н. Резнікова, Л. Шворак, О. Чугаєв, Ю. Хватов та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на прискорене оцифровування всіх сфер суспільного життя, більшість послуг державного та фінансового сектору спрямовані на громадян країн, з обмеженим доступом іммігрантів до них. Дослідження цифрових сервісів, які б полегшили інтеграцію мігрантів у суспільство приймаючої країни досі залишається актуальною проблемою для подальшого розгляду.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Виявити, яким чином країни, що приймають міжнародних мігрантів, сприяють їх цифровій та фінансовій інклюзії в суспільство.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифрові технології та платформи стають все більш важливими для вирішення глобальних викликів і реагування на потрясіння, а також створюють нові робочі місця та ринки, розширюють доступ до фінансування та підвищують ефективність і прозорість. Проте цифровий розрив залишається різким і стає синонімом розриву в розвитку. Лікарні, школи, уряди та підприємства не можуть ефективно працювати без цифрових інструментів. Цифровий розрив стримує

зростання та обмежує можливості. Цифрові основи, особливо якісне, надійне, доступне підключення, сумісна та безпечна цифрова громадська інфраструктура і цифрові навички стали обов'язковими та невідкладними для інклюзивного, стійкого та сталого розвитку в нову цифрову еру.

Світовий банк ініціював глобальну практику цифрового розвитку, метою якої є співпраця з урядами країн, що розвиваються, з метою побудови основи для цифрової трансформації, включаючи перехід до цифрової економіки, урядів і суспільств. Дана ініціатива зосереджена на ключових принципах, зокрема на доступі до швидкого, надійного, безпечного та доступного Інтернету. Наразі створюються умови, щоб стимулювати попит на цифрові додатки, цифрові навички та цифрові платформи, які підтримують уряди, бізнес і індивідів задля більш повної участі в цифровій економіці. Проте станом на 2023 рік все ще приблизно 1/3 населення світу, або 2,6 мільярда людей, залишаються офлайн. У той час як у 2022 році понад 90% людей у країнах з високим рівнем доходу користувалися Інтернетом, у країнах із низьким рівнем доходу Інтернетом користується лише кожен четвертий. 850 мільйонів людей не мають жодних документів, які б їх ідентифікували, багато хто не має базових навичок для ефективного використання Інтернету [1].

Це пов'язано з відсутністю інфраструктури для цифровізації та недостатніми фінансовими ресурсами для інвестування в інновації та цифрові технології. Тому існує потреба у співпраці з багатьма зацікавленими сторонами та стратегічних інвестиціях, щоб подолати цей поширений цифровий розрив. Щоб гарантувати, що цифровізація підтримує сталий розвиток, необхідно встановити політику, яка б створювала позитивний вплив, гарантуючи цифрову інклюзію всіх суб'єктів. Ступінь багатства та добробуту на глобальному рівні можна збільшити, а також прискорити прогрес у реалізації Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР), якщо кожна нація зосередиться на власних національних цифрових стратегіях і політиці [2].

Одним із відчутних результатів технологічного прогресу стало збільшення обсягів надання інформації про трудову міграцію через Інтернеті та послуг цифрового урядування в багатьох країнах світу, спрямованих на підтримку мігрантів. Приклади включають освітні послуги, зокрема мовні курси, які з фізичних аудиторій перейшли на Інтернет

платформи, що, як наслідок, призвело до збільшення доступності для віддалених працівників і зниження вартості їх надання [3].

Цифровізація урядових операцій і державних послуг – перехід від аналогового управління до електронного – зробила значний скачок протягом останніх кількох десятиліть. Уряди намагалися модернізувати свою робочу практику шляхом масштабних реформ державного сектора, щоб відповідати новим технологіям і потребам громадян та мігрантів. Особливо набули поширення державні електронні послуги під час пандемії COVID-19, які широко використовувалися як найефективніший спосіб легалізації перебування та проживання іноземців в країні, а також здійснення міграційних послуг в умовах особливого режиму карантину. Електронні послуги надають всім мігрантам, незалежно від їхнього статусу, доступ до основних послуг для реалізації своїх прав людини [4].

Державні міграційні служби багатьох країн роблять аспект на трьох основних напрямках в розвитку онлайн-сервісів для потенційних мігрантів: 1) адаптація існуючих послуг, 2) створення нових онлайн-сервісів і 3) цифрова доступність цих послуг для мігрантів. Серед поширених сфер, до яких дісталася цифровізація послуг мігрантів, належать соціальні послуги, які охоплюють підтримку людей з інвалідністю та безпритульних, послуги з догляду, послуги з підтримки та захисту дітей та неповнолітніх; медицина та охорона здоров'я; сфера зайнятості; освітні послуги; професійно-технічне навчання; культурний розвиток.

До початку пандемії високий рівень забезпечення мігрантів доступом до державних онлайн-сервісів був поширений лише серед середземноморських країн та країн Балтії. З початку 2020 року східні та центральноєвропейські країни додали до свого арсеналу онлайн-послуг принаймні по 2–3 сервіси, які тепер виконуються виключно дистанційно. Частина послуг, яка надавалася частково за допомогою інтернету, або була припинена, або перейшла на повне віддалене виконання. На противагу цьому, в Чехії соціальне та юридичне консультування, що надається Адміністрацією з питань біженців при Міністерстві внутрішніх справ було перенесено в онлайн формат тимчасово, і якнайшвидше повернулося до постачання послуги офлайн, оскільки мігранти сприймали його як безособове і вважали стан надання послуги доволі незадовільним. У Словаччині перед пандемією не було доступних сервісів інтеграції

через Інтернеті, але після її спалаху, соціальні послуги, сфера охорони здоров'я, питання молоді, культури та зайнятості, а також освітніх послуг були повністю, або частково адаптовані для доставки через Інтернет. Навпаки, в Естонії – в якій є декілька державних сервісів надання послуг, доступних мігрантів, послуги можна було отримати як через Інтернеті, так і в режимі офлайн як перед пандемією, а і впродовж неї та після її відміни [5].

В Бангладеші була ініційована урядова програма за підтримки Програми розвитку ООН, яка отримала назву *Aspire to Innovate*, метою якої є використання цифрових технологій для забезпечення підтримки охорони здоров'я, достатнього рівня освіти та надання засобів до існування. Оскільки, за останнє десятиліття через природні катаклізми майже 700 тисяч бангладешців щороку змушені були переміщуватися або в межах країни, або шукати прихисток закордоном, було розроблено онлайн-портал для трудових мігрантів, вимушено переміщених осіб і приймаючих громад, щоб покращити їхні шанси знайти кращу роботу, розвиваючи їхні навички за допомогою онлайн-навчання та підключати їх до можливостей працевлаштування. Платформа також допомагає трудовим мігрантам за кордоном. Існує шість цифрових центрів в приймаючих країнах, які використовують *Aspire to Innovate* в своїх країнах для допомоги жителям Бангладешу, у тому числі три в Саудівській Аравії, куди їдуть на роботу третина всіх бангладешських мігрантів [6].

Війна в Україні змусила багатьох українців шукати притулку в інших державах. Країни ЄС активно включились в процес щодо забезпечення доступу до цифрових курсів і послуг щодо сприяння цифровій інтеграції людей, які втекли від війни в Україні. Такі сервіси, як як *Praca* в Польщі, пропонує вакансії для працевлаштування українців, чи *Portugal for Ukraine* в Португалії, яка об'єднує в одному застосунку всі сервіси, які допомагають українцям інтегруватись, знайти тимчасове місце для проживання та подати заявку на отримання гуманітарної допомоги. Крім того, ЄС активізував такі ініціативи, як *Ukrainian Resource Hub* та *EU Talent Pool Pilot*.

Впроваджуючи цифрові послуги, державні міграційні установи можуть зіткнутися з проблемами, пов'язаними з внутрішнім уникненням ризику та адаптацією користувачів, але ці проблеми легко подолати та швидко замінити перевагами, які включають позитивний досвід онлайн-користування для мігрантів,

покращену внутрішню ефективність і продуктивність, кращу взаємодію між учасниками. Важливо що міграційні сервіси в тих країнах, які переходять від традиційних до цифрових послуг, отримують переваги, позитивний ефект яких значно перевищує полегшення в наданні послуг.

Швидке впровадження цифрових інструментів стало полегшило доступ до банківських послуг для багатьох мігрантів. З необхідністю соціального дистанціювання та обмежень на подорожі під час пандемії COVID-19 ця цифрова трансформація просувалася експоненціально. Незважаючи на скорочення зовнішньо переміщених осіб в 2020 році, значного скорочення зайнятості протягом пандемії COVID-19, зменшення доходів, мігранти все рівно надсилали кошти в країни свого походження, щоб підтримувати сім'ї в скрутний час. Мігранти використовували інструменти онлайн-банкінгу, які вже давно витіснили традиційні банківські установи, що підкреслює важливість цифрових технологій для підтримки економіки.

У минулому пересилання грошей через кордон було складним і тривалим процесом. Однак з появою онлайн-банкінгу це стало набагато простіше та доступніше. Онлайн-банкінг зробив революцію в грошових переказах. Базові переваги онлайн-платежів роблять їх привабливими для користувачів. Інтернет-банкінг дав змогу переказувати гроші за кордон

за лічені хвилини. Традиційні методи переказу передбачали високі комісії та обмінні курси, через що людям було дорого пересилати гроші через кордон. Однак, завдяки онлайн-банкінгу комісії та обмінні курси стали більш прозорими та доступними [7] (див. рис. 1).

У другому кварталі 2023 року середні витрати на відправку 200 доларів США до країн, що розвиваються, все рівно залишалися відносно високими – 6,2%, що більш ніж удвічі перевищує цільовий показник у 3% відповідно до Цілей сталого розвитку 10.с.1. Країни Африки на південь від Сахари продовжували мати найвищі середні витрати на грошові перекази – близько 7,9%; Південна Азія мала найнижчі середні витрати на грошові перекази – 4,3%. За прогнозами Світового банку, обсяги грошових переказів мігрантів через онлайн-банкінги становитимуть близько 161 млрд. дол. США в 2024 році, а середній показник транзакційних витрат знизиться до 4,7% від вартості грошового переказу [8].

Інтернет-банкінг зробив процес переказу коштів швидшим, зручнішим і доступнішим. Крім того, це підвищило безпеку грошових переказів і зробило фінансові послуги доступними для тих, хто не має доступу до банківських послуг, оскільки значна частина осіб проживає в сільській місцевості або в країнах, що розвиваються, і може не користуватися традиційними банківськими послугами. Таким чином, онлайн банкінг для багатьох трудових мігрантів замінив традиційні методи грошових переказів, які вимагали фізичної присутності, щоб отримати або надіслати кошти.

Для багатьох країн, таких як Канада, імміграція перетворюється на все більш важливий стимул економічного зростання. Однак банківський сектор більшості країн не пристосований для обслуговування прибулих з-за кордону працівників. Доступ навіть до базових фінансових послуг може бути серйозною проблемою для багатьох новачків, яким може бракувати мовних та фінансових навичок, і які перетворюються на ринкову здобич для багатьох кредиторів на вулицях.

Дослідження серед новоприбулих до Канади працівників з інших країн показало, що новачки найчастіше відчувають занепокоєння, пригнічення та розгубленість через свої фінанси та навігацію в канадській банківській системі. Відсутність знань про фінансову систему та культурні норми наражає новачків стати жертвою шахраїв, націлюючи їх на інтернет- і телефонні шахрайства. Банк Нової Шотландії надав наступні поради новачкам,



Рис. 1. Переваги онлайн-банкінгу для міжнародних трудових мігрантів

Джерело: складено автором за [7]

які бажають освоїтись у фінансових системах приймаючих країн:

- розвивати фінансову грамотність;
- ознайомитись, як працюють кредитні продукти та як розпочати кредитування, дізнатися про різні варіанти кредитної картки, які можуть бути доступні для трудових мігрантів;
- отримати доступ до онлайн-банкінгу;
- остерігатися шахрайства, наприклад фішингу.

Важливо те, що Банк Нової Шотландії активно впроваджує спеціальні інструменти та продукти, а також надає консультації багатьма мовами, щоб допомогти іммігрантам підвищити економічну стійкість. Програма StartRight в рамках роботи банку допомагає спростити банківську термінологію, надає онлайн-поради, щоб допомогти новим клієнтам пришвидшити роботу з онлайн-банкінгом, а також допомагає іммігрантам отримати доступ до кредитних карток для підвищення кредитної оцінки [9].

Як трудові мігранти, так і біженці потребують доступу до фінансових послуг, який часто забезпечується через онлайн-сервіси. Фінансові потреби біженців змінюються з часом, залежно від фази їхнього переміщення, починаючи від готівки для виживання на момент прибуття до більш комплексних послуг, таких як заощадження, платежі та кредити під час більш стабільного та тривалого періоду. Міжнародна фінансова корпорація у співпраці з Міжнародною організацією праці спільно працюють в Кенії над оцінкою ринку та налагодженням зв'язків між постачальниками фінансових послуг та провайдерами фінансової інфраструктури з метою логістичної підтримки та обміне соціально-економічними даними задля полегшення їх контактів з біженцями та шукачами притулку.

Агентство ООН у справах біженців разом зі Шведським агентством міжнародного співробітництва та Grameen Credit Agricole

Foundation запустили програму сприяння доступу до фінансових і нефінансових послуг для біженців і приймаючих громад в Уганді. Програма надає вибраним постачальникам фінансових послуг кредитне фінансування та технічну допомогу, щоб вони могли розширити свої операції з кредитування та отримати доступ до підприємницького навчання та фінансової грамотності для понад 100 тис. біженців, 75% з яких становлять жінки, та їх приймаючих громад. Окрім того, Агентство ООН у справах біженців із Фондом капітального розвитку ООН розробили спільну програму підтримки постачальників фінансових послуг в Африці за допомогою технічної допомоги та вивчення ринку, що дозволяє їм надавати орієнтовані на попит фінансові послуги біженцям і приймаючим громадам [10].

Висновки. Цифрова та фінансова інклюзія для міжнародних мігрантів є ключовим аспектом в умовах сучасної глобалізації, сприяючи полегшенню життя мігрантів та їхній інтеграції в новому соціокультурному середовищі. Міжнародні організації та уряди розробляють цифрові продукти, які допомагають створити сприятливе середовище для цифрової та фінансової інклюзії мігрантів. Фінансові установи в приймаючих країнах імплементують спеціалізовані програми та надають послуги для полегшення доступу мігрантів до фінансових ресурсів, намагаючись зменшити їх труднощі у відкритті банківських рахунків та отриманні фінансових послуг через брак інформації або відсутність стабільного фінансового становища. Набір цих програм та інструментів дозволяє мігрантам асимілюватись у суспільстві приймаючої країни, працевлаштуватись, знайти житло та соціалізуватись, а також ефективніше управляти своїми фінансами, розширювати можливості для освіти та здоров'я, що в кінцевому підсумку призводить до підвищення якості їхнього життя та сприяє розвитку приймаючої економіки.

REFERENCES:

1. Digital Development. *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/digitaldevelopment/overview> (date of access: 21.01.2024)
2. Digitalization for a Sustainable Future. *Digitalization for a Sustainable Future | Joint SDG Fund*. URL: <https://jointsdgfund.org/article/digitalization-sustainable-future> (date of access: 21.01.2024)
3. Hodgson G. Digitalisation and labour migration: the use of modern technology, challenges and opportunities. *Prague Process*. 2023. P. 11.
4. Digitalization and improvement of the accessibility of migration services in Azerbaijan. *United Nations Network on Migration*. URL: <https://migrationnetwork.un.org/practice/digitalization-and-improvement-accessibility-migration-services-azerbaijan> (date of access: 21.01.2024).

5. Digitalising migrant integration services during the COVID-19 pandemic: adaptation, funding and accessibility. *European Website on Integration*. URL: https://migrant-integration.ec.europa.eu/special-feature/digitalising-migrant-integration-services-during-covid-19-pandemic-adaptation_en (date of access: 21.01.2024).
6. Digital opportunities for migrants. *UNDP*. URL: <https://www.undp.org/blog/digital-opportunities-migrants> (date of access: 22.01.2024).
7. Online banking: Revolutionizing Remittances with Online Banking. *Faster Capital*. URL: <https://fastercapital.com/content/Online-banking--Revolutionizing-Remittances-with-Online-Banking.html#Introduction-to-Online-Banking-and-Remittances>.
8. Digital Remittances – Worldwide | Statista Market Forecast. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/digital-payments/digital-remittances/worldwide> (date of access: 22.01.2024).
9. StartRight® Mortgage Program for Temporary Residents | Scotiabank Canada. *Scotiabank Global Site*. URL: <https://www.scotiabank.com/ca/en/personal/mortgages/mortgage-programs/startright-for-temporary-residents.html> (date of access: 21.01.2024).
10. Financial inclusion. *UN Refugee Agency*. URL: <https://www.unhcr.org/what-we-do/build-better-futures/livelihoods-and-economic-inclusion/financial-inclusion> (date of access: 21.01.2024).